

Stöd i arbetet med basala hygienrutiner

I detta arbetsmaterial finns förslag på hur man kan arbeta med basala hygienrutiner och riktar sig till dig som är verksamhetsansvarig eller arbetsledare inom äldreomsorgen, till exempel på ett äldreboende, inom hemtjänsten eller en LSS-verksamhet.

Med stöd av materialet kan du tillsammans med personalen gå igenom de basala hygienrutinerna och sedan reflektera kring hur och när ni ska använda rutinerna i er verksamhet, samt varför det är så viktigt att de alltid följs.

Introduktion till verksamhetsansvarig eller arbetsledare

Basala hygienrutiner är en kvalitets- och patientsäkerhetsfråga

Både vårdgivare och de som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ansvarar för att man har de utarbetade och fastställda rutiner som behövs för att säkerställa en verksamhet med god kvalitet. Se Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2015:10) om basal hygien i vård och omsorg gäller för personal som arbetar i hemtjänst, särskilda boendeformer för äldre eller bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning. De omfattar även dem som arbetar i bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet och bostad med särskild service för vuxna.

Det är arbetsgivarens ansvar att informera personalen om basala hygienrutiner och se till att de följs. Läs mer om ditt ansvar som chef eller huvudman inom den kommunala hälso- och sjukvården och socialtjänsten i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om smittförebyggande åtgärder i vissa verksamheter enligt SoL och LSS (SOSFS 2022:44) och i vårt meddelandeblad om nya regler om smittförebyggande åtgärder i vissa verksamheter inom äldre- och funktionshinderomsorgen.

Arbeta tillsammans med egenkontroll av basala hygienrutiner

Egenkontroll innebär bland annat att arbetsledare och personal tillsammans reflekterar över hur den egna verksamheten arbetar med de basala hygienrutinerna för att öka förståelsen för risker. Det kan också handla om att tillsammans hitta lösningar eller utvecklingsområden för att få en bättre följsamhet.

Även om verksamheten normalt arbetar utifrån de basala hygienrutinerna i det vård- och omsorgsnära arbetet kan kunskap, rutiner och utvecklingsområden behöva ses över. Det kan till exempel handla om att verksamheten har ny personal som inte känner till rutinerna, eller se till att personalen har tillgång till anpassad information (så som exempelvis bildstöd, klarspråk och information på olika språk) för att kunna informera boende med kognitiv svikt om hur man tillsammans hjälper till att minska smittspridningen. Notera att utbildningen om basala hygienrutiner i vård och omsorg för personalen finns både på svenska och engelska på Socialstyrelsens hemsida.

Prata tillsammans i arbetsgruppen om basala hygienrutiner

Hur ska du vara klädd?

- Arbetskläderna ska ha korta ärmar.
- Hår, skägg och huvudduk fästs upp på ett sätt som gör att de inte riskerar att komma i kontakt med patienten/ omsorgstagaren, ytor eller föremål.
- Du ska inte ha armbandsur, smycken, bandage, plåster, stödskenor eller motsvarande på händer eller underarmar.
- Naglarna ska vara korta och fria från konstgjort material (till exempel nagellack och lösnaglar).

När behöver du använda skyddskläder?

Skyddskläder ska användas vid de vård- och omsorgsmoment som innebär risk för att dina arbetskläder smutsas ner genom direktkontakt med en patient, kroppsvätskor eller annat biologiskt material (t.ex. hud och hudflagor). Skyddskläder ska du bära utanpå arbetskläderna. Syftet med skyddskläder är att skydda arbetskläderna och på så sätt hindra smittspridning mellan patienter/omsorgstagaren eller de som får omsorg. Använder du plastförkläde eller andra skyddskläder rätt kan du ha arbetskläderna ett helt arbetspass utan att smittämnen sprids vidare.

Basala hygienrutiner, Kölla Socialstyrelsen

En god handhygien är den viktigaste åtgärden inom basala hygienrutiner för att motverka vårdrelaterade infektioner.

Genom en god handhygien kan smittspridning och vårdrelaterade infektioner förebyggas och patientsäkerheten öka.

När ska händerna desinfekteras?

- Det bästa och enklaste sättet att förebygga smittspridning är god handhygien.
- Händer och underarmar ska desinfekteras med ett alkoholbaserat handdesinfektionsmedel, eller något annat medel med motsvarande effekt, omedelbart före och efter ett vård- eller omsorgsmoment.
- Detta gäller även då skyddshandskar används. Händerna ska vara torra innan de desinfekteras. Det är viktigt att ta tillräcklig mängd desinfektionsmedel (2–4 ml) och att noga gnida in båda handflatorna, handryggarna, tummarna och alla fingrarna.
- Handdesinfektionen är genomförd när desinfektionsmedlet arbetats in och händerna är torra.
- Tänk på att sprita händerna både när du går på rast och kommer tillbaka från rasten.

När ska händerna tvättas?

- Tvätta händerna med flytande tvål och vatten före desinfektion om de är synligt smutsiga eller kan antas vara smutsiga.
- Tvätta alltid händerna om du har tagit hand om en person som kräcks, har diarré eller om du har hjälpt till vid ett toalettbesök. Torka därefter händerna torra med engångspapper.
 - Tvätta även händerna före mathantering/måltid, efter toalettbesök, och om du har fått kroppsvätska på händerna.

Observera att även underarmarna kan behöva tvättas i samtliga situationer som nämns ovan.

Foto: Peter Önnestam

På bilden ser du de områden på händerna där smutsen ofta sitter kvar om man inte tvättat händerna noga.

- Orange: här blir smutsen ofta kvar.
- Blå: här blir smutsen kvar ibland.

Observera att hela området runt handlederna är ställen där smuts och smittämnen ofta sitter kvar.

När och hur ska du använda skyddshandskar?

- Desinfektera händerna omedelbart före du tar på skyddshandskar.
- Ta på dig skyddshandskar vid arbetsmoment där det finns risk för att händerna blir smutsiga av kroppsvätskor, vid smutsigt arbete och vid kontakt med ytdesinfektionsmedel.

Hur utvecklar vi följsamheten? Diskutera i arbetsgruppen

Vad kan vi ändra för att bli bättre på att följa hygienrutinerna? Vilka mål kan vi ha i vår verksamhet för att nå högre följsamhet?

Hur kan vi följa upp vårt arbete?

Skriv gärna ut denna sida och sätt upp den på ett ställe där ni alla ser den, till exempel i ett personalrum.

Vad ska vi förändra?	Hur gör vi det?	När gör vi det?	Vad behövs för att kunna förändra?	Hur följer vi upp att det fungerar?

Övriga synpunkter eller behov som kommit fram i diskussionerna:

Efterarbete i arbetsgruppen

Nu har vi reflekterat kring basala hygienrutiner och risker. Vi har tagit fram en riskanalys och uppmärksammat områden där det kan brista i rutinerna. Är det något i verksamheten som saknas som vi kan göra för att underlätta? Saknas exempelvis en dokumenterad rutin för basala hygienrutiner?

Ta tillsammans fram ett stöd i text och bild om till exempel vilken klädsel man ska ha och hur man tvättar och desinfekterar händerna. Visa också i text och bild när och var skyddsutrustning ska användas.

Titta också igenom och ladda ned den typ av anpassat material som är relevant för er verksamhet (exempelvis bildstöd, teckenspråk och lättläst).

Versionshistorik

Version	Ändring avser	Datum
4.0	Revidering av text och utbytt bild. Nytt artikelnummer och ny publikation.	2023-10-19
3.0	Hänvisning till affischer är borttagen.	2020-11-23
2.0	Korrigerig av felaktigt datum i sidhuvudet.	2020-05-19
1.0	Nytt dokument.	2020-05-18